

2019-06-27

Miljö- och energidepartementet
103 33 Stockholm

Anna Gustafsson
072-525 7464
anna.gustafsson@tco.se

Remissvar TCO

Världens utmaning – världens möjlighet, SOU 2019:13

TCO har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet *Världens utmaning – världens möjlighet, SOU 2019:13*, och inkommer härmed med följande remissvar.

Inledningsvis vill TCO framhålla att vi ser Agenda 2030 som ett viktigt verktyg för att säkerställa en hållbar global utveckling för människor och vår planet, ur ekonomiskt, socialt och miljömässigt perspektiv. Agendans övergripande mål sammanfaller i mångt och mycket med utgångspunkten för fackligt arbete, det vill säga att utjämna maktobalanser och ojämlikhet, tillförsäkra ett värdigt liv med möjligheter till försörjning och anständiga arbetsvillkor, en universell och god utbildning och utbyggda socialsystem.

TCO ser de globala målen ur ett helhetsperspektiv, där alla mål samverkar och är beroende av varandra, men med mål 8 och dess delmål om anständiga arbetsvillkor och hållbar ekonomisk tillväxt som central utgångspunkt.

Kapitel 5 - Riksdagen beslutar om mål och ramar

5.1 Riksdagsbundet mål för genomförandet av Agenda 2030 - Delegationens förslag: Regeringen bör i en proposition till riksdagen föreslå följande mål för genomförandet av Agenda 2030: "Sverige är ledande i genomförandet av FN:s Agenda 2030 för miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling både nationellt och internationellt. För att uppnå målet bedriver Sverige ett ambitiöst arbete som leder till hållbar utveckling i hela samhället och bidrar till hållbar utveckling globalt. Offentliga aktörer på nationell, regional och lokal nivå arbetar aktivt i sina verksamheter för att uppnå Agenda 2030. Agendan genomförs i brett partnerskap med samhällets aktörer."

TCO tillstyrker förslaget med ett riksdagsbundet mål för genomförandet av Agenda 2030. Det stärker långsiktigheten och ger förutsättning för en bred politisk förankringen av arbetet med genomförandet av Agendan. TCO vill dock understryka vikten av att målet åtföljs av tydliga skrivningar avseende *hur* målet ska uppnås, inklusive hur målkonflikter ska hanteras, för

möjliggöra uppföljning av målet och för att säkerställa att målet inte blir ihålligt.

5.5 Agenda 2030 i den statliga budgeten - Delegationens förslag: Regeringen bör i en proposition till riksdagen åta sig att redovisa en Agenda 2030-bilaga i budgetpropositionen, fr.o.m. budgetpropositionen för 2022.

TCO tillstyrker förslaget att komplettera det föreslagna riksdagsbundna målet med att genomförandet av agendan tydligt integreras i statsbudgeten, vilket också ytterligare stärker riksdagsförankringen.

Kapitel 6 - En kommitté för förslag och uppföljning

6.1 En Agenda 2030-kommitté t.o.m. 2030 - Delegationens förslag: Regeringen bör tillsätta en kommitté med uppdrag att t.o.m. 2030 kontinuerligt ta fram underlag till regeringen i form av uppföljning, utvärdering och förslag till åtgärder för att genomförandet av Agenda 2030 ska drivas framåt

TCO anser att sysselsättning under goda arbetsvillkor liksom social dialog som verktyg för att hantera de stora framtidsutmaningarna är avgörande för hela Agendans genomförande. Om en kommitté tillsätts anser TCO därför att de fackliga organisationerna har en självklar roll i detta sammanhang. TCO vill också understryka vikten av att kommitténs ansvarsområde tydliggörs gentemot länsstyrelsernas, regionernas och kommunernas ansvarsområden och att samverkan och samordning mellan de olika verksamheterna och myndigheterna är en förutsättning för ett framgångsrikt arbete.

Kapitel 7 - Stärkta förutsättningar för staten

7.5 Hållbar upphandling i staten - Delegationens förslag: Regeringen bör ge de statliga myndigheterna i uppdrag att aktivt ställa hållbarhetskrav vid offentlig upphandling i den omfattning som regelverket medger. Regeringen bör samtidigt tillsätta en utredning inom Regeringskansliet för att ta fram en särskild förordning om hållbarhetskrav vid statliga myndigheters offentliga upphandling

TCO tillstyrker delegationens förslag men vill dock poängtera att regelverket ger statliga myndigheter större möjligheter att ställa hållbarhetskrav än vad regelverket kräver. Regelverket medger således mer än vad som framgår av regelverket. Statliga myndigheter bör vara ett föredöme och utöver de krav på lön, semester och arbetstid som anges i lagstiftningen idag även ställa krav på försäkring och tjänstepension. Staten bör inte gynna företag som inte ger sina anställda försäkringar och tjänstepension.

I utredningen konstateras att Upphandlingsmyndigheten (UHM) har en viktig roll i att stödja kommuner och landsting i arbetet med att ställa hållbarhetskrav. TCO instämmer i detta och vill därför understryka vikten av att UHM fortsatt ges tillräcklig kapacitet och resurser för att kunna upprätthålla detta stöd. Myndighetens uppdrag bör också förstärkas med ett tydligt Agenda 2030-perspektiv där upphandling är ett medel för att uppnå målen.

Kapitel 8 - Behovet av kunskap, forskning och innovation

8.2 Stärk kompetensen om hållbar utveckling hos dagens och morgondagens yrkesverksamma - Delegationens förslag: Regeringen bör ge Universitetskanslersämbetet i uppdrag att senast 2022 göra en utvärdering av universitets och högskolors arbete med att främja en hållbar utveckling för att följa det utvecklingsarbete som universitet och högskolor vidtagit för att leva upp till högskolelagens krav att främja hållbar utveckling i undervisningen och för att säkerställa att förändringen blir långsiktig och stabil.

TCO instämmer i delegationens analys av vikten av livslångt lärande och dess koppling till universitets och högskolors arbete med att främja en hållbar utveckling. Inte minst är yrkesverksammars möjligheter att tillgodogöra sig nya kunskaper en viktig förutsättning för den gröna omställningen. Möjligheten att omskola sig är även avgörande för att främja inkluderande arbetsmarknader i tider av strukturomvandling till följd av teknikskiften och globalisering.

TCO tillstyrker förslaget om att ge Universitetskanslersämbetet i uppdrag att senast 2022 göra en utvärdering av universitetens och högskolornas arbete med att främja en hållbar utveckling. TCO anser att utvärderingen bör belysa rollen för det livslånga lärandet att främja hållbar utveckling.

8.3 Stärk barns och ungas kunskap om Agenda 2030 – Delegationens förslag: Regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att efter samråd med lämpliga aktörer ta fram ett förslag avseende innehåll, genomförande och finansiering av kompetenshöjande och stödjande åtgärder för pedagoger och skolledare om lärande för hållbar utveckling utifrån Agenda 2030 och hur det fortsatta genomförandet av utbildningen för hållbar utveckling ska samordnas.

TCO tillstyrker delegationens förslag att efter samråd med lämpliga aktörer ta fram ett förslag för kompetenshöjande och stödjande åtgärder för pedagoger och skolledare om lärande för hållbar utveckling. TCO ställer sig positiv till att fortbildning och kompetensutveckling lyfts fram som viktiga förutsättningar för skolans arbete med hållbar utveckling, samt att huvudmännens ansvar för denna betonas.

Kapitel 10 - Forum för dialog

10.1 Nationellt Agenda 2030-forum - Delegationens förslag: Regeringen bör arrangera ett nationellt Agenda 2030-forum inför att Sverige lämnar en fördjupad nationell rapportering om genomförandet av Agenda 2030 till FN:s högnivåmöte för hållbar utveckling (HLPF). Forumet bör arrangeras i syfte att förankra rapporteringen med och inhämta kunskap från olika sektorer och aktörer. Deltagarna i forumet bör representera en bredd av sektorer och aktörer, i synnerhet de som traditionellt har svårt att få tillgång till ordinarie samråd.

TCO tillstyrker förslaget och välkomnar att arbetsmarknadens parter lyfts fram som aktörer vars kunskap, erfarenhet och engagemang ska tas tillvara.

Kapitel 11 - Näringslivets roll i genomförandet

11.2 Att skapa förutsättningar för näringslivets bidrag – behov av långsiktighet och dialog - Delegationens bedömning: Regeringen bör bjuda in företag och representanter för näringslivets organisationer till en strukturerad kontinuerlig dialog för att diskutera hur näringslivet kan bidra till att uppnå Agenda 2030 och omställningen till hållbar utveckling i Sverige, inom EU och i internationella sammanhang.

TCO anser att den föreslagna dialogen bör föras med arbetsmarknadens parter, det vill säga också med facken. Den sociala dialogen har en viktig roll i genomförandet av Agenda 2030, inte minst om målen avseende respekt för rättigheter i arbetslivet och anständiga arbetsvillkor ska kunna uppnås. Detta gäller den sociala dialogen på företagsnivå, på nationell nivå liksom på internationell nivå i företagsråd samt genom globala ramavtal.

11.4 Privata beställare, leverantörer och offentlig upphandling - Delegationens bedömning: Det finns behov av att tydliggöra möjligheten att genomföra hållbara upphandlingar.

TCO instämmer i utredningens konstaterande att mycket kan göras av aktörerna själva. Så som utredningen anger måste dock omständigheterna vara sådana att de aktörer som aktivt försöker ta fram hållbara produkter inte missgynnas. Särskilt statliga myndigheter, statliga bolag och bolag med statligt ägande (de sistnämnda omfattas inte alltid av upphandlingslagstiftningen) bör vara ett föredöme och alltid ställa hållbarhetskrav. Vad gäller villkor i nivå med kollektivavtal så anser TCO att statliga myndigheter, statliga bolag och bolag med statligt ägande alltid bör ställa krav på lön, semester och arbetstid (vilket ibland är ett krav för de

myndigheter och bolag som omfattas av upphandlingslagstiftningen) men också krav på tjänstepension och försäkringar.

11.6 En tydlig förväntan på efterlevnad av internationella riktlinjer - Delegationens bedömning: Svenska företag ska efterleva internationella riktlinjer för hållbar utveckling och det är viktigt att regeringen fortsatt uttalar en sådan förväntan.

TCO delar bedömningen att svenska företag ska efterleva internationella riktlinjer för hållbar utveckling. I uppfyllandet av förväntningarna på företagen avseende efterlevnad av internationella riktlinjer bör den internationella fackföreningsrörelsen involveras. Fackföreningsrörelsen har praktisk erfarenhet av internationella riktlinjer och finns, som ingen annan aktör, på arbetsplatser varje dag världen över och har därmed tillgång till information om hur företag respekterar interna och externa riktlinjer.

11.7 Förstärkt lagstiftning om mänskliga rättigheter och utökad hållbarhetsrapportering - Delegationens förslag: Regeringen bör låta utreda en förstärkt nationell lagstiftning för företag och mänskliga rättigheter i enlighet med de internationella konventioner och riktlinjer som Sverige ratificerat.

TCO tillstyrker förslaget med följande kommentarer.

TCO ser brister med att uteslutande bygga de svenska företagens efterlevnad av kravet på respekt för mänskliga rättigheter på frivillighet och välkomnar därför att en utredning tillsätts om en förstärkt nationell lagstiftning.

Utredningen bör undersöka hur en lagstiftning med krav på obligatoriska human *rights due diligence*/ konsekvensanalyser skulle kunna se ut, speciellt gällande företag som verkar i riskmiljöer och risk-sektorer. TCO anser dock att konsekvensanalyser bör göras obligatoriska omgående för statliga bolag då FN:s vägledande principer slår fast att kränkningar orsakade av statliga bolag kan innebära att staten brister i sina folkrättsliga åtaganden.

Regeringen bör vidare överväga att koppla sanktioner till de bindande kraven för att tydliggöra att företagen ska leva upp till dessa krav. De sanktionerade bindande kraven kan kompletteras med ekonomiska incitament för att respektera mänskliga rättigheter och följa nationellt uppsatta krav. Regeringen bör även utreda möjligheten att med lagstiftning reglera svenska företags agerande utomlands, så kallad extraterritoriell lagstiftning.

TCO vill samtidigt betona vikten av och styrkan i samverkan i den

tvåpartiska relationen på arbetsmarknaden och av att självständiga och oberoende arbetstagar- och arbetsgivarparter frivilligt och efter kollektiva förhandlingar kan ingå kollektivavtal om parternas gemensamma angelägenheter, inte minst om fackliga rättigheter på nationell regional och global nivå. TCO vill i detta sammanhang även lyfta behovet och värdet av att fortsätta arbeta med Global deal.

11.8 Ett globalt partnerskap - Delegationens bedömning: Regeringen bör ännu tydligare lyfta näringslivets betydelse för genomförandet av Agenda 2030 och Addis-agendan. Svenska företag med en framgångsrik hållbarhetsagenda bör synliggöras i regeringens handels- och investeringsfrämjande. Det är angeläget att regeringen även i fortsättningen ger Sida i uppdrag att underlätta näringslivets engagemang för global hållbar utveckling. Regeringen bör i samråd med övriga offentliga aktörer, näringslivet och övriga relevanta aktörer verka för en bättre samordning av Sveriges samlade agerande inom EU och internationellt.

TCO:s medlemsförbund Unionen påpekar att fackliga organisationer med förankring i det privata näringslivet systematisk bör bjudas in för att medverka i forum och initiativ som handlar om näringslivets bidrag till Agenda 2030. Unionen anser också att fackliga organisationer systematisk ska bjudas in till att medverka vid exportfrämjande resor. Sverige bör vid sådana resor konsekvent bör lyfta de positiva aspekterna av social dialog och partssamarbete.

Kapitel 12 - Arbetsmarknadens parter roll i genomförandet

12.3 Värna den svenska arbetsmarknadsmodellen och verka för social dialog och anständiga arbetsvillkor - Delegationens bedömning: Regeringen bör fortsatt värna den svenska arbetsmarknadsmodellen och verka för anständiga arbetsvillkor och den sociala dialogen inom EU och i olika internationella forum.

TCO anser att regeringen inte bara fortsatt bör värna den svenska arbetsmarknadsmodellen utan också säkerställa stärkta förutsättningar för den svenska arbetsmarknadsmodellen. Vi anser också att den svenska regeringen ska verka för anständiga arbetsvillkor och den sociala dialogen inom EU och i olika internationella forum.

TCO anser även i det här sammanhanget att initiativet Global Deal är ett viktigt verktyg och att det bör utvecklas och fortsatt stödjas av den svenska regeringen. TCO:s medlemsförbund Unionen betonar att det bör utredas hur Global Deal också kan användas som ett viktigt redskap i globala partsrelationer liksom i globala handelsrelationer, till exempel vilka fördelar det skulle kunna ge i förhandlingar och avtal.

Avseende skrivningarna i stycket 12.3 vill TCO också betona att de fackliga rättigheterna också inbegriper rätten att kollektivt förhandla, att ingå kollektivavtal och en omfattande rätt att vidta stridsåtgärder, och att detta bör återges i texten.

Utredningen har identifierat ett antal möjligheter och utmaningar för arbetsmarknadens parter bidrag till genomförandet av Agenda 2030 och lyfter särskilt mål 1, 5, 8 och 10. TCO vill också betona att förutsättningen för att uppnå flera andra mål i agendan också är avhängig dialog och avtal mellan arbetsmarknadens parter, då förhållandena på arbetsmarknaden har direkta och indirekta effekter på flera av målen samt att målen är av varandra ömsesidigt beroende i stor utsträckning.

TCO:s medlemsförbund Unionen påpekar att exempelvis omställningen av alla näringslivets branscher till fossilfria affärsmodeller eller till affärsmodeller med lägre miljö- och klimatpåverkan har en direkt påverkan på behov av omställning av arbetskraften i form av strategisk och systematiskt planerad kompetensutveckling i samverkan med fackliga organisationer. Avgörande för hur Sverige klarar av omställningen kommer vara att redan yrkesverksamma kan ställa om i enlighet med de nya kompetensbehoven på arbetsmarknaden.

Mål 12 (hållbar konsumtion och produktion) samt mål 13 (bekämpa klimatförändringarna) är också mål där arbetsmarknadens parter måste samverka och hitta former för målsättning och genomförande. Etablerade metoder inom den svenska modellen, såsom dialog, samverkan och förhandling, behöver användas och anpassas till de utmaningar Sverige möter i sitt arbete med att nå de globala målen.

I stycket om arbetsmarknadens parter roll i genomförandet till omställningen till ett klimatneutralt samhälle skriver delegationen att arbetsmarknadens parter kan spela en avgörande roll för att möta det starka omställningstrycket och skapa goda förutsättningar, exempelvis genom att sluta omställningsavtal och enas om insatser för kompetensutveckling. TCO instämmer i detta och vill understryka att även annan utveckling såsom digitalisering och globalisering bidrar till omställningstrycket. Partsmodellen är väl beprövad och har visat sig väl rustad för att hantera omställningar, men de rätta förutsättningarna behöver finnas på plats. Politiken måste förnyas så att arbetstagare och arbetsgivare klarar de utmaningar som ställs. Det gäller arbetsmarknadspolitik, utbildningssystemet, studiefinansieringen och trygghetssystemen.

Arbetsmarknadens parter är centrala för att säkerställa en rättvis omställning med jobb som är klimatneutrala och med anständiga villkor.

Kapitel 13 - Civila samhällets roll i genomförandet

*13.6 Stå upp för rätten att organisera sig - Delegationens bedömning:
Regeringen bör fortsatt verka för och stå upp för stärkandet av de
medborgerliga och politiska rättigheterna, inklusive rätten att organisera
sig, i alla länder.*

TCO delar delegationens bedömning med följande kommentarer. TCO delar helt utredningens bedömning att det krympande utrymmet för civila samhället utgör ett direkt hot mot hållbar utveckling, särskilt demokrati och de mänskliga rättigheterna. Vi delar därför också bedömningen att regeringen fortsatt bör verka för och stå upp för stärkandet av de medborgerliga och politiska rättigheterna, inklusive rätten att organisera sig, i alla länder. TCO vill därför här understryka vikten av att den långsiktighet och förutsägbarhet i biståndsgivandet som lyfts fram i kapitel 13.4 i högsta möjliga utsträckning också beaktas när det gäller biståndsmyndigheten Sidas stöd genom svenska organisationer till civila samhället och fackliga organisationer.

Eva Nordmark
Ordförande

Anna Gustafsson
Internationell sekreterare